

Лялечка і Мацько (скорочено)

Галина Пагутяк

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ I, з якого випливає, що краще мати велосипед, ніж іграшкову автомашину, сховану на дні маминої валізки

У червні мама привезла п'ятирічного Олежика до бабусі у село, бо сама збиралася їхати на море з чоловіком, за якого надіялася вийти заміж. У неї було гарне лице, ще зовсім молоде, але іноді жваві очі нерухомо застигали і вдало використана косметика не могла приховати безпомічного і розгубленого виразу, властивого багатьом самотнім жінкам...

Приїхавши до бабусі, Олежик відразу почав просити маму про машинку, яка була на самому дні валізи. Хлопчик слухав, як мама розмовляла з бабусею про своє особисте життя, і йому і хотілось, і не хотілось побігти надвір, на вулицю, де вже галасували якісь діти. До хати зайшла сусідка і сказала, що хлопчик красивий, як справжня лялечка. Це йому дуже не сподобалося. Олежик зітхнув і побачив через вікно хлопця на велосипеді.

РОЗДІЛ II, з якого читач дізнається, хто такий Мацько і чому він раптом став боротися з дикими інстинктами, а також дещо про сонячну галявину

Мацько був найчарівніший з лисів, які коли-небудь жили в цьому лісі. Часто він навідувався у село, щоб зловити курку. Від собак і людей Мацько тримався подалі, надто дорожив своїм елегантним золотистим убранням, а особливо пишним хвостом з білим кінчиком. Коли йому не щастило з куркою, він похмуро перебавлявся дрібними лісовими мишами, закусуючи суницями. А улюбленою його справою був живопис. Цим він різнився від усіх лисів.

Над норою лиса жила Сорока (взимку вона жила у своїй міській квартирі з усіма зручностями). Сорока була надзвичайно освіченою особою, мала широкі зв'язки, іноді удостоювала лиса честі бути її співрозмовником у інтелектуальних бесідах на теми світського життя, мистецтва та сучасної моди. Лис у разі чого міг захистити її від чоловіка, що волочився, а коли повертався, то влаштовував сімейний скандал. Щоб підлеститись, вона подарувала лисові гарні окуляри з синіми скельцями. Вдягнувши окуляри, лис ніби потрапив у якийсь інший світ. Сорока щодо цього говорила, що відкрила йому двері в світ культури. Відтоді лис почав малювати.

Першу свою картину Мацько намалював за один день. На ній було зображено пеня, з-за якого виглядав він. Це був автопортрет. Сороці картина не сподобалася, бо вона була прихильницею абстракціонізму.

РОЗДІЛ III, про те, що краще – бавитися з сусідськими хлопцями чи

слухати казочку про фарбованого лиса, а заодно й про те, що всі іграшки коштують грошей

Мама поїхала з дядею Володею на море, а Лялечка залишався з бабусею і дідусем, якого трохи побоювався. Той любив спати і щоб навколо було тихо. Лялечці, ще коли він приїжджав сюди з мамою, не раз перепадало від діда.

Першого дня, після сніданку, сусідка запросила Олежика погратися з її онуками. То були двоє хлопців, що саме грали у футбол. Один, вищий за Лялечку, він одразу йому сподобався, стояв на одних воротах. Другий, менший, весь час витирив рукавом зашмарканого носа. За ворота правили два камінці. Хлопці по черзі били по м'ячу і кричали. Вони вели себе не зовсім чемно. Коли Лялечка розповів про свою машинку з червоною ракетою на кузові, хлопці попросили принести її. Вдома баба довго не дозволяла взяти машинку, бо "...хлопці поламають. Мама грошей не має, аби тобі кожного дня купувати машину". Хлопець почав кривлятися бабусі (це він навчився у сусідських хлопців), а потім вона дозволила взяти.

Хлопцям машина дуже сподобалась, і вони взяли її ремонтувати, бо одне колесо весь час спадало й машина гальмувала не там, де треба. Старшого звали Славком, меншого – Михаськом. Коли бабуся забирала внука на обід, то насварила онука за відламане колесо.

РОЗДІЛ IV, суть якого найкраще виражає приказка "Не лізь поперед батька в пекло" і який можна було б назвати: "Ще одна історія про трагедію художника"

Мацько—художник мріяв пробудити зачерствілі серця благородним і разом з тим безжальним своїм мистецтвом. За короткий час він написав десяток картин на теми лісового життя і цивілізації, наступ якої він не міг не відчутися, хоч жив у лісі—заповіднику. Мацьку не вистачало свободи. Він за день міг оббігати весь ліс, і на цьому все кінчалось. Далі була межа. У безпечному і малому лісі всі всіх знали.

Коли влітку цілими днями лили дощі, це були найсумніші дні в житті лиса. Але він все—одно повторював собі: "Сонце все-таки зійде...". На одній картині він намалював дерева до половини у воді, а на них безліч сорок. І більше нічого. Навіть листя не намалював на деревах. Або намалював свою власну нору, в котру налізло повно жаб. Щоб зробити приємний сюрприз сестричці Міцьці, лис намалював її в елегантній заячій шубці.

Мацькові так хотілось, щоб родина нарешті визнала його заняття живописом! А далі лисові у вухах почало солодко бриніти слово "слава". Тож якось він надумав влаштувати виставку своїх картин, бо відчував свою вищість над такими ремісниками, як борсук Джума та щурик Альцест. Перший заробляв собі на життя малюванням натюрмортів, а щурик Альцест малював портрети у сіро-чорній гамі.

Лис написав оголошення про виставку і порозвішував на кущах свої картини, сів скромно під липою і став чекати відвідувачів. Та ніхто не прийшов. А так сталося через Сороку, яка першою побачила оголошення і була страшенно невдоволена поведінкою лиса. Як він посмів, не порадившись з нею та місцевою елітою, організовувати

виставку?! Сорока негайно кинулась до своїх впливових знайомих – вовка, кабанця Лорда і кабанця Мілорда, не забула і про художників Альцеста та Джуму. Вона відвідала і Мацькових родичів, розповівши про його безсоромні картини. Різних там їжаків, дрібну птицю, зайців Сороці було переконати, як раз плюнути.

Лису було ліньки ховати в нору картини, а потім знову витягати вранці. І він, скрутившись клубком і вкрившись хвостом, щоб не простудитись, лишився ночувати надворі. А вночі усі картини поїли сотні сірих мишей (теж завдяки старанням Сороки).

РОЗДІЛ V, у якому на бідного лиса готується страшна зброя, але, не зважаючи на це, він з'являється перед Лялечкою у повній красі

Лялечці бабуся пообіцяла, що піде з ним на річку купатись, коли він все з'їсть за обідом і поспить. Та бабуся ніяк не могла його вкласти, тому покликала дідуся. Коли з'явився дід, від нього несло горілкою. Лялечка налякався і гавкнув, а потім й покривлявся. Дід насварив його, а сам пішов спати.

Хлопець непомітно заснув, а коли прокинувся, надворі падав дощ. Коли дощ перестав, Лялечка вийшов у двір, а потім побіг до Славка. Той робив рогатку, щоб стріляти у лиса, який поїв у селі курей. Коли Олежика почав кликати дідусь, хлопці сховалися, та їх все одно знайшли. Дід привів Лялечку додому і наказав сидіти і нікуди не йти. Бабця кудись пішла, а дід пішов фарбувати паркан. Зелена фарба не хотіла триматись і весь час стікала. Дід розсердився і пішов дивитися телевізор.

Надворі сутеніло, і Лялечка сидів під хатою на маленькому стільчику. Раптом в кущах малини він побачив лиса. Вони дивились одне на одного з добру хвилину. Лялечка не міг поворухнутись з несподіванки. Лис зрозумів, що йому нічого не загрожує, і підморгнув Лялечці, тоді потягнувся до відерця з фарбою, взяв зубами дужку, і підняв і, задкуючи, поліз у кущі.

РОЗДІЛ VI, де розігрується кривава драма

Коли Мацько прокинувся і побачив, що картин нема та ще й знайшов мишеня, яке об'їлося і здохло, то заплакав, потихеньку скімлячи, геть оглушений ударом долі. Але в наступну мить він вирішив помститися кривдникам. Лис метнувся в гущавину, охоплений ненаситним бажанням трошити зубами все ненависне мишаче поріддя. Там він зустрів їжака Грицька й дізнався від нього, що в усьому винна саме Сорока, яка вчора розносила новини про те, що лис хоче стати лісовим начальником.

Їжак попросив лиса не видавати його та поводитися з Сорокою тихенько і обережно. Коли Мацько побіг мститися, Грицько довго дивився йому вслід і промовив, що лис наробить дурниць.

Мацько був такий засмучений і злий, що йому хотілося померти. За ним пожаліла би, може, мама та ще їжак Грицько, котрий, попри свої колючки, був непоганим хлопцем. Лис приліг собі і раптом помітив Сороку. Мацько відкинув убік хвіст і надав своїй мордочці трагічного вигляду самогубця. Сорока наблизилася до лиса, думаючи, що він покінчив з життя. Блискавично розкривши пащу, Мацько захопив Сороку і задушив.

РОЗДІЛ VII, в котрому йдеться про різну всячину, а також про те, яку роль

може грати риба з лісового озера

Лисову душу знову опанували дикі інстинкти. Він відчув голод і почав навідуватися в село. За вбивство Сороки ніхто його ще не притягав до відповідальності. Навпаки, якось до лиса з'явилась власною персоною сестричка Міцька, яка просила його берегти здоров'я і честь їхньої родини. Але наступного дня лис не міг уже впізнати своєї ніжної сестрички. Вона ввірвалась в його нору, як фурія, тягнучи за собою чоловіка Маркіяна. Міцька розповіла, що Мацька викликають до суду. Сестра залилась слізьми і влаштувала справжній концерт перед чоловіком, щоб той допоміг її братові. Маркіян мусив щось придумати.

На другий день Міцька знову прийшла, елегантна і самовпевнена. Вона розповіла, що Маркіян влаштував усе так, ніби Сорока померла від інфаркту, але лис мусить сплатити штраф у розмірі тридцяти курей. Брат пообіцяв сестрі портрет, але вона сказала, що вже замовила свій портрет Альцесту.

Після цього лис дібрався до озера, де лісник саме ловив рибу. Мацьку хотілося рибки, тож він почав дзявкати і бити хвостом по землі, наче собака, що дуже здивувало лісника. Дід кинув лисові рибку, і той блискавично ковтнув її. Так само з'їв другу й третю.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

РОЗДІЛ VIII, в якому Лялечці слід було промовчати, але якщо це йому не вдалося, то хай уже лис вибачить

Лялечка прибіг до хати і сказав бабі, що бачив лиса, який забрав фарбу, та стара подумала, що хлопчик захворів. Про всяк випадок баба пообіцяла, що дідо купить рушницю і вб'є лиса. Олежик почав просити не вбивати звіра.

Залишившись сам в темній кімнаті, Лялечка ніяк не міг зрозуміти, для чого такому гарному лисові малювати себе тою фарбою, якою дід малював паркан.

РОЗДІЛ IX, що міг би видатися занадто фантастичним, коли б до "лиса-куща" ще не існувало "людини-ящика"

Ніхто не знає, чому лису спало на думку намалювати себе смердючою олійною фарбою. Того дня після озера він пішов до лісової сторожки. Йому чомусь хотілося піти поруч з дідом до села. Потім Мацько зустрів Павука. Лису дуже кортіло з кимось відвести душу. Павук не вельми йому подобався, але вони розговорилися, і Мацько сказав, що хотів би бути зеленим кущиком. Павук розповідав, що ставати людиною не радив би, бо люди – як перекотиполе. Сьогодні тут, завтра там. Бігають, як навіжені. Павук втік у ліс, бо тут всюди спокій. "Мабуть, краще бути кущиком..." – вирішив лис. Павук зауважив, що колір шерсті у лиса мусить бути зелений. Мацько вирішив, що йому, як художнику, легко буде зробити це.

РОЗДІЛ X, в якому теж нема нічого фантастичного, окрім полювання на лиса

Сонце вже заходило, а Лялечка чекав на лиса. Сидів собі в садку на стільчику і був

певен, що лис, коли перемалюється, обов'язково зайде йому показатись. Коли він розповів Славкові про лиса, той спочатку теж не повірив. Раптом Олежика запросив покататися на рамі велосипеда Роман, Славків старший брат. Він ходив уже у сьомий клас і мав свій велосипед. Хлопці поїхали до річки. Роман почав курити і розпитувати про лиса.

Коли Лялечка приїхав додому, то не хотів іти спати і все ще чекав на лиса. Вже геть стемніло, а хлопець і далі вибігав надвір. А коли баба засвітила у хаті світло, то всі побачили на підлозі кілька зелених слідів. Баба вважала, що то прибігав пес, дід почав кричати, що то сліди кота, і тільки Лялечка знав, що то був лис.

РОЗДІЛ XI, про те, як погано бути лисим лисом, а ще гірше фарбованим, коли не володієш силою переконання

Коли всі вже спали, Лялечка нарешті зустрів лиса. Мацько сам прийшов до хлопчика. Лис був увесь зелений і розповів, що його шерсть чомусь починає облазити. Хоч він і став зеленим, на нього не сіла сьогодні жодна пташка, та й фарба дуже неприємно пахне. Лис щосили чухав себе лапою, у нього пропав нюх і смак. Лялечці аж шкода його стало.

Хлопчик на прохання Мацька приніс їжі. Згодом лис вирішив переночувати на горищі. Олежик був радий, що лис залишиться. Мацько навчив хлопчика, що коли на душі кепсько, треба повторювати слова: "Сонце все-таки зійде!".

РОЗДІЛ XII, де Мацько знайомиться з сучасним акселерованим котом і з куца, мусимо сказати, досить звичайним шляхом знов перетворюється на лиса

Зранку лис прокинувся на горищі і усвідомив, що тут йому загрожує небезпека: варто комусь піднятися по драбині – і кінець. Раптом Мацько наштовхнувся на кошенья. Вони розговорилися, і лис попросив не видавати його, бо він чекає на хлопчика, який має допомогти вивести фарбу. Кошенья вважало хлопчика найжахливішою людиною, бо той часто його мучив. Коли кошенья збиралося йти снідати, Мацько попросив принести чогось поїсти і йому.

Дуже скоро до лиса прийшов Олежик і приніс ацетон, щоб змити фарбу. Хлопчик полив на ганчірочку ацетону і взявся терти лисові спину. Ганчірка зразу стала зеленою. Друзі довго говорили про своє життя. Лис розповідав, що з'їв Сороку, а хлопчик жалівся, що дід багато йому обіцяє, а нічого не виконує, а баба не має часу, бо весь час має роботу.

Хлопчик знову заходився терти шерсть лиса. Мацько розповів, що він художник, але зараз не малює, бо через свої картини набрався багато лиха. Ацетону вже не було, а голова, хвіст і лапки були ще зелені. Лялечка пообіцяв принести потім ще.

РОЗДІЛ XIII, в котрому нічого не відбувається, оскільки автор трохи забобонний

Думаєте, що все це було насправді? Звичайно, ви так не думаєте! І матимете рацію. Бо лиса Мацька вигадав сам Лялечка. Хлопчик хотів мати друга, і те, що він вибрав лиса, а не хлопчика, чи дівчинку, чи вас, батьки, скоріше сумно, ніж цікаво...

Минуло кілька днів. Про що тільки не говорили Мацько з Лялечкою! Олежику було нелегко добувати для Мацька їжу, а дід уже запитував, чого Лялечка так часто бігає до стодоли. Бабця написала мамі листа, а лисові потрібно було ще трохи ацетону.

РОЗДІЛ XIV, котрий містить в собі достатню кількість інформації

Спливло уже кілька днів, а може, й цілий тиждень. А Мацько навіть не думав залишати гостинне горище. Цілі дні валявся в соломі й бесідував з Лялечкою, котрий носив йому їсти. Лис соромився з'явитись у лісі після такої ганьби, до того ж він згадував про штраф – тридцять курей – і бажання вертатися зникало.

Старанням Лялечки фарба потроху злізала. Мацько жив відносно спокійно. Якщо Лялечка деколи й заводив розмову про лиса з дідом або бабцею, йому все одно ніхто не вірив. Лялечка навіть одного разу приніс лисові папір й олівці, щоб той щось намалював. На лисовому малюнку ліс вийшов мовчазний, нерухомий і порожній, але хлопчик ніколи не був у лісі, й малюнок йому видався чудовим. А в лиса раптом зіпсувався настрій, і він став небалакучим. Вони трохи не посварились, вперше за весь час.

Дід збирався йти косити, покликав хлопчика, і Лялечка побіг. Лиса це розсердило, бо хлопець виглядав дуже радим. Увечері лису стало дуже сумно. А вночі до Мацька прийшов їжак Грицько. Він почав сварити лиса за те, що покинув ліс і сидить на людському горищі. "Проміняв ти свою совість лисячу на недоїдки, а ліс – на горище", – говорив їжак. Потім він попросив лиса повертатися у ліс. Їжак розповів останні новини: Вовк більше не голова, на виборах ця посада дісталася молоденькому Вовкові. Скоро велике свято – День лісу, і Вовчик закомандував усі сили кинути на підготовку. Змагання різні спортивні будуть, концерт, карнавал і конкурс на кращу завісу для театру. Можна її намалювати, або сплести, або ще щось придумати. Почувши такі новини, Мацько відразу зібрався в ліс.

РОЗДІЛ XV, в якому лис частково витісняється велосипедом

Лялечка не дуже засмутився, коли не знайшов лиса. Найкраще, коли б лис приходив вряди-годи і вони розмовляли про різні речі.

Бабця написала мамі переляканого листа, що з дитиною щось не те. Мама відписала, що подібне з Лялечкою було у три роки, коли він уявив себе автомобілем, і що це мине, а відпочивати їй залишилось недовго, і скоро вона приїде.

Дід купив хлопчику велосипед, і він цілими днями роз'їжджав по подвір'ї. Одного разу хлопець так захопився, що поїхав геть далеко від хати і заблукав. Дід з бабою тим часом його шукали. І коли знайшли, то бабця ледве врятувала від розправи. Лялечка знову почав згадувати про лиса і сказав, що втече до лісу. Згодом він підслухав розмову бабці і сусідки про маму. Баба розповідала, що мама буде виходити заміж, бо самій виховувати дитину важко.

Після обіду Олежик виявив, що його велосипед хтось вкрав. Баба з дідом почали шукати велосипед і сварити хлопця.

РОЗДІЛ XVI, де на долю художника Мацька випадає небачений тріумф і де розповідається також про лісові традиції і нововведення

І ось настав День лісу. Мацько надумав, було, запросити на свято хлопчика, але він брав участь у конкурсі на кращу завісу, тому забув.

Перед святом ліс добряче прибрали. Молодий Вовчик прагнув показати себе турботливим хазяїном і лібералом. Він заявив, що переходить на вегетаріанське харчування.

У День лісу ніхто нікого не їв, навіть коли це було дозволено конституцією. Свято починалося увечері й кінчалося аж уранці. Лісник, без сумніву, догадувався про нього, але не забороняв і, щоб не сковувати аборигенів, не з'являвся. У день свята всі жителі зібрались навколо галявини: дрібніші спереду, більші позаду. А птаство, за своєю старою звичкою, – на деревах. Спершу з урочистою промовою виступив Вовчик і запропонував створити мистецьку раду, яка б виявляла таланти серед жителів лісу. Потім пролунала святкова симфонія, а згодом відбувся конкурс на найкращу завісу. Звісно, у конкурсі виграв Мацько. Він намалював свою сонячну галявину. Проти такого малюнка завіса борсука Джуми з кривавим натюрмортом та завіса щурика Альцеста у чорно-сірих тонах виглядали зовсім невдало. Лісові жителі з захопленням вітали Мацька. Лис був водночас і приголомшений, і гордий. А граціозна юна лисичка повісила на шию переможцю вінок з соснового гілля. Лисичка йому дуже сподобалася.

Потім почалася театральна вистава, у якій розповідалось про бракон'єра, котрого обдурювали звірі, доки кінець кінцем не вигнали з лісу. Після вистави почався карнавал. Всі ожили, поодягали свої маски й костюми, і коїлося щось неймовірне. Можна було побачити тигрів, скорпіонів, мавп, білих ведмедів, а також бракон'єрів, лісників і туристів. Мацько усе шукав лисичку. Він ніяк не міг повірити у власне щастя: його визнали художником, до того ж найкращим.

РОЗДІЛ XVII, у якому йдеться про велосипед, атомну бомбу і про те, що негарно залишати малих дітей самих у лісі

Насправді велосипеда ніхто не крав, просто дід заховав його в малину. Лялечка ходив набурмосений, думав про лиса і навіть хотів зав'язати дружбу з кошеням.

Якось до них прийшов один дідусь, який був лісником у лісі. Він розповів про лиса, якого пригощав рибою біля лісового озерця. Дід точно знав, що то був той лис-волоцюга, що у селі курей краде. Лялечка радісно закричав, що то був його лис Мацько. Хлопчик розповів і про те, як лис хотів стати кущиком, і про його перебування на горищі, і навіть про їжача Грицька. Баба просила лісника не вірити хлопчику. Але лісник сказав, що знає про їжача, бо його внуки тамтого літа спіймали його в садку і Грицьком нарекли, а він потім втік. От дивина!

...Лис з'явився вночі, коли вже всі, крім Лялечки, спали. Ні сліду зеленої фарби не лишилось на золотій шерсті лиса. Він попросив хлопчика збиратися, бо зараз у лісі карнавал. Лялечка похапцем вдягнувся і пішов з лисом. Мацько попередив, що на святі не повинно бути людей, тому Олежик вдаватиме, що він лис, який перевдягнувся на людину.

На величезній галявині кружляли звірята в масках і дивовижних костюмах. Лялечка аж засміявся з такого. Звірята кружляли і співали: "Ми не боїмося

браконьєра, Ми не боїмося браконьєра, Ми не боїмося браконьєра, Бомби атомної теж!"
Весь час співали одну й ту ж пісеньку.

Усе було б добре, якби Мацько не помітив серед танцюючих юну лисичку і не кинувся до неї. Лялечка залишився сам, а коли звірі виявили, що серед них є людина, то раптом розбіглися хто куди. Світло раптово згасло, тільки тупіт і вереск лунали в темряві. Лялечка залишився сам у темному лісі, йому стало так страшно, що й не сказати.

РОЗДІЛ XVIII, передостанній

Тим часом Олежикова мама відпочивала на морі. Коли вона йшла сама берегом, то відчувала неспокій. Жінка прийшла у свою кімнату і дивувалася, чому їй так страшно. Невже щось трапилось?

Скоро прийшов її чоловік. Він дістав квитки додому, а зараз запрошував її піти в ресторан. Жінка вирішила піти, щоб розважитись і забути про тривогу. Їй так було добре з цим чоловіком, сильним, надійним, настирливим, якому всюди щастило і який в такому дусі міг виховати її сина: зубами виривати в долі кращі шматки.

РОЗДІЛ XIX, прочитавши який, читач більше не матиме сумніву щодо добрих намірів автора написати саме казку, а не щось інше

На крик переляканого Лялечки прибіг Мацько зі своєю подругою. Лис хотів показати хлопчикові свою картину, але той настирливо просився додому. Він сварив лиса: "Не треба мені вашого лісу! Досить з мене! Сам покликав, а тоді кинув ради цієї!" Мацько і лисичка засоромлено попускали голови. Потім хлопчик сказав, що все це йому сниться. Щоб довести, що це не правда, лис вкусив Лялечку за палець. І вони пішли стежкою додому. Попереду Мацько, за ним Лялечка, а позаду лисичка.

Олежик прокинувся і побачив біля себе бабусю. Вона казала, що в онука брудні ноги, а хлопчику здавалося, що це казала лисичка. Хлопчик попросив бабусю пустити його сьогодні до лісу, бо він має подивитися на лисову картину... Лялечка не виспався цієї ночі, тому зручніше вмовився у ліжку і знову заснув.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу